Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om elektronisk kommunikation för dödsbon

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om elektronisk kommunikation för dödsbon (RP 107/2026 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- specialsakkunnig Kaj Välimäki, finansministeriet
- programchef Nico Käräjäoja, finansministeriet
- specialsakkunnig Esa-Pekka Saari, finansministeriet
- lagstiftningsråd Salla Silvola, justitieministeriet
- specialsakkunnig Silja Kantonen, justitieministeriet
- specialsakkunnig Heidi Lindqvist, Domstolsverket
- ledande sakkunnig Nuutti Pennanen, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
- ledande skattesakkunnig Kalle Isotalo, Skatteförvaltningen
- ledande sakkunnig Teija Kaarlela, Finanssiala ry
- advokat Veera Kaunisvaara, Finlands Advokater.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- inrikesministeriet
- Östra Finlands förvaltningsdomstol
- Rättsregistercentralen
- Kyrkostyrelsen
- Finlands ortodoxa kyrkostyrelse
- Lantmäteriverket
- Statens ämbetsverk på Åland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om en serviceplattform för dödsbon och en lag om ett delägarregister för dödsbon samt att flera lagar inom både justitieministeriets och finansministeriets förvaltningsområden ändras. Inom justitieministeriets förvaltningsområde är det fråga om ändringar i 20 kap. i ärvdabalken, utsökningsbalken och lagen om domstolars skyldighet att informera om vissa avgöranden.

Syftet med propositionen är att möjliggöra elektronisk kommunikation för dödsbon. För att uppnå detta mål utvidgas Skatteförvaltningens e-tjänst till att också omfatta elektronisk kommunikation för dödsbon. Syftet med den föreslagna serviceplattformen är att centraliserat tillhandahålla dödsbon, dödsbodelägare och delvis även andra personer med anknytning till dödsbon digitala tjänster som gör förvaltningen och utredningen av dödsbon smidigare. På serviceplattformen för dödsbon finns det dessutom en möjlighet att upprätta bouppteckningsinstrument och lämna dem till Skatteförvaltningen. Det är frivilligt för ett dödsbo att ta i bruk e-tjänsten. Dessutom föreslås det att det inrättas ett delägarregister för dödsbon i syfte att ge tillgång till aktuell information om dödsbons personkrets. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och Statens ämbetsverk på Åland är gemensamt personuppgiftsansvariga för registret.

Lagutskottet bedömer propositionen i enlighet med sitt fackområde med avseende på civilrättsliga frågor och justitieministeriets förvaltningsområde.

Lagutskottet understöder i princip propositionens mål att göra dödsbons ärendehantering smidigare genom ökad digitalisering. Den ökade digitaliseringen ändrar dock inte den privaträttsliga karaktären hos bouppteckningen, och inte heller hos boutredningen i övrigt, utan bouppteckningen är även efter reformen till största delen en privaträttslig förrättning och bouppteckningsinstrumentet en privaträttslig handling.

Utskottet anser det motiverat att möjligheten att uträtta ärenden på papper bevaras vid sidan av den elektroniska kommunikationen. Dödsbon som uträttar ärenden på papper ska inte påföras någon avvikande administrativ börda jämfört med det som gäller för digitala förfaringssätt. Samtidigt står det dock klart att alla smidighetsfördelar som är möjliga i digitala tjänster inte står till buds för dödsbon som uträttar ärenden på papper (se RP, s. 34—38).

Lagutskottet påpekar att det är viktigt att gå ut med information och anvisningar om reformen.

Lagen om en serviceplattform för dödsbon (lagförslag 1)

Användarrättigheter och fullmakter. Användarrättigheterna till tjänsterna på serviceplattformen för dödsbon och omfattningen av rättigheterna för olika delägare grundar sig i regel på den information om en persons ställning i dödsboet som förts in i delägarregistret för dödsbon. En persons användarrättigheter och omfattningen av användarrättigheterna på serviceplattformen bestäms utifrån annan lagstiftning som reglerar personens ställning i dödsboet, såsom ärvdabalken.

Åtgärder på serviceplattformen utförs alltid av en viss person och merparten av åtgärderna är knutna till uppgiften som bouppgivare. Vem som blir bouppgivare bestäms även efter det att serviceplattformen har tagits i bruk enligt bestämmelserna i ärvdabalken.

Lagutskottet påpekar för tydlighetens skull att man också kan använda fullmakt i de tjänster som tillhandahålls på serviceplattformen för dödsbon. Bouppgivaren kan exempelvis ge en advokat som biträder vid beredningen av bouppteckningsinstrumentet fullmakt att använda tjänsterna på serviceplattformen till den del det inte är särskilt förbjudet i lag att använda fullmakt. Den befullmäktigade advokaten har då samma rättigheter som en delägare, såsom rätt att få uppgifter som förts in på serviceplattformen, föra in information i tjänsten för förvaring av handlingar och ansöka om förlängning av tiden för bouppteckning. Varje delägare i ett dödsbo kan ge sitt eget biträde fullmakt att agera på serviceplattformen.

Bouppgivaren kan smidigt bytas genom en anmälan till delägarregistret (9 § i lagförslag 2). Om delägarna i dödsboet inte kan enas om vem som ska vara bouppgivare, kan oenigheten leda till flera anmälningar om byte av bouppgivare. Serviceplattformen eller de tjänster som tillhandahålls på den är dock inte avsedda att fungera som ett redskap för att lösa tvister i dödsbon. Det föreslås inte heller att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller Skatteförvaltningen ska få en tvistlösande roll. De nuvarande metoderna för utredning av tvistiga dödsbon och de tillgängliga rättsmedlen förblir således oförändrade. Detta innebär exempelvis att om delägarna i ett tvistigt dödsbo inte kan besluta vem som ska vara bouppgivare, har varje delägare rätt att yrka på att tingsrätten förordnar en boutredningsman och denne har med stöd av sin ställning rätt att också sköta bouppgivarens uppgifter på serviceplattformen.

Möjligheten att upprätta bouppteckningsinstrument och arvsskattedeklarationer på serviceplattformen för dödsbon underlättar framför allt bouppteckning på egen hand i enkla dödsbon. Särskilt i mer komplicerade dödsbon, dödsbon med större tillgångar och tvistiga dödsbon kan det dock också i fortsättningen behövas juridisk sakkunskap.

Lagen om ett delägarregister för dödsbon (lagförslag 2)

Till delägarregistret för dödsbon samlas information från både myndigheters och kyrkors register och från dödsbon. Sådan information om delägare i dödsbo och andra personer som hör till dödsboets personkrets som inte finns tillgänglig i myndighetsregister lämnas för ett dödsbos räkning av den bouppgivare som avses i 20 kap. 6 § i ärvdabalken.

De civilrättsliga kopplingarna hos den föreslagna lagen gäller framför allt bestämmelserna om innehållet i den information som ska föras in i registret, den anmälda informationens offentliga tillförlitlighet och bouppgivarens ansvar.

Information som förs in i delägarregistret för dödsbon. I 5 § 2 mom. i den föreslagna lagen föreskrivs det om sådan information som bouppgivaren lämnar för att komplettera den grundläggande informationen. Enligt 4 punkten i momentet införs i delägarregistret för dödsbon endast en allmän uppgift om ett testamente, oberoende av testamentets art. Utskottet anser att den föreslagna lösningen är värd att understöda, eftersom det kan vara svårt för lekmän att skilja mellan universaltestamenten och legat.

För tydlighetens skull konstaterar lagutskottet också att eftersom ställningen som delägare i dödsbo endast kan grunda sig på ett universaltestamente, specificeras testamentstagaren enligt 5 § 2 mom. 5 punkten i den föreslagna lagen endast om bouppgivaren bedömer att testamentet är ett universaltestamente. Legatarier antecknas således inte i delägarregistret för dödsbon, utan deras identifieringsuppgifter tas inte in förrän i bouppteckningsinstrumentet.

I 4 eller 5 punkten i momentet anges inget högsta antal testamenten eller testamentstagare. Om testamentena inte står i strid med varandra kan därmed flera testamenten vara i kraft samtidigt. Även uppgifter om tvistiga testamenten ska införas, eftersom en universell testamentstagare enligt 18 kap. 1 § 2 mom. i ärvdabalken anses vara delägare även när testamentstagarens rätt är tvistig.

I 5 § 3 mom. i den föreslagna lagen föreskrivs det om den information som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska föra in i registret utifrån myndigheters anmälningar och användningen av serviceplattformen för dödsbon. Lagutskottet föreslår för förvaltningsutskottet att momentet kompletteras med tanke på situationer där domstolen befriar en testamentsexekutor från uppdraget. I den form lagutskottet föreslår får 5 § 3 mom. 6 punkten i lagförslag 2 följande lydelse:

> 6) i fråga om den boutredningsman som avses i 19 kap. 1 § *och den testamentsexekutor som avses i 19 kap. 21 §* i ärvdabalken namn, andra identifieringsuppgifter som behövs, eventuellt entledigande samt tidpunkt för avgörandet,

Offentlig tillförlitlighet hos information i delägarregistret för dödsbon. Lagutskottet anser att utgångspunkten för den föreslagna regleringen, enligt vilken endast information som förs in i registret från myndigheter ges offentlig tillförlitlighet i delägarregistret för dödsbon, är motiverad. Den offentliga tillförlitligheten grundar sig således inte enbart på information som en enskild har lämnat eller kompletterat.

Enligt uppgift till lagutskottet har propositionen beretts för att det ska bli möjligt att automatisera myndighetsanmälningarna så snabbt och heltäckande som möjligt, vilket främjar riktighet och aktualiteten hos uppgifterna från myndigheterna. Därför innehåller den föreslagna lagen inga särskilda bestämmelser om skydd vid god tro i situationer där delägarregistret för dödsbon saknar information som en myndighet haft ansvar för att komplettera.

Utskottet påpekar dock att den offentliga tillförlitlighet som avses i 14 § i den föreslagna lagen endast omfattar den grundläggande informationen, det vill säga de uppgifter som avses i 5 § 1 mom. Sakrättsliga och skadeståndsrättsliga frågor som gäller skydd vid god tro och som beror på eventuella brister i annan information avgörs således med stöd av annan lagstiftning, såsom bestämmelserna i ärvdabalken, utsökningsbalken eller konkurslagen, eller med stöd av allmänna sakrättsliga principer eller allmän skadeståndsrättslig reglering.

Bouppgivarens ansvar Enligt 15 § 2 mom. i den föreslagna lagen ansvarar en bouppgivare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har anmält felaktig eller bristfällig information till delägarregistret för tillförlitligheten hos den information som bouppgivaren lämnat och granskat efter att denne har försäkrat att informationen är riktig.

Enligt ordalydelsen i den föreslagna bestämmelsen grundar sig ersättningsansvaret på att felaktig information anmäls aktivt. I motiven till propositionen sägs det dock att den föreslagna bestämmelsen också avser en situation där väsentlig information helt har utelämnats (se RP, s. 122). Bestämmelsens ordalydelse och motiveringen till bestämmelsen är således inte konsekventa. För att undanröja tolkningsutrymmet föreslår lagutskottet för förvaltningsutskottet att den första meningen i 15 § 2 mom. i lagförslag 2 justeras enligt följande:

> En bouppgivare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har anmält felaktig eller bristfällig information till delägarregistret för dödsbon *eller som har underlåtit att anmäla information till registret* ska ersätta den vars rätt är beroende av registeranteckningens riktighet för den ekonomiska skada som den felaktiga eller bristfälliga *eller oanmälda* informationen orsakat.

Den föreslagna lagen innehåller inga särskilda bestämmelser om det straffrättsliga ansvaret för bouppgivare. I 36 § i lagen ingår en informativ hänvisning till bestämmelserna om registeranteckningsbrott och ingivande av osant intyg till myndighet i 16 kap. i strafflagen (39/1889). I samma bestämmelse hänvisas det till 20 kap. 11 § i ärvdabalken, där det föreskrivs om fusk vid bouppteckning. Lagutskottet har ingenting att invända mot de föreslagna bestämmelserna.

Lagen om ändring av 20 kap. i ärvdabalken (lagförslag 7)

Lagförslaget innehåller flera ändringar i 20 kap. i ärvdabalken som gäller alla dödsbon, inte bara dödsbon som uträttar sina ärenden elektroniskt.

Det föreslås att det till 20 kap. 2 § i ärvdabalken fogas ett nytt 3 mom., enligt vilket alla delgivningar, meddelanden och förfrågningar som gäller dödsboet ska tas emot av dödsboets kontaktperson. Av specialmotiveringen framgår det att den föreslagna bestämmelsen i egenskap av specialbestämmelse har företräde framför allmän lag (se RP, s. 159). Som en sådan allmän lag nämns i specialmotiveringen till propositionen förvaltningslagen (434/2003). Lagutskottet konstaterar att den föreslagna bestämmelsen i egenskap av specialbestämmelse på motsvarande sätt också har företräde framför bestämmelserna i rättegångsbalken, eftersom det i 11 kap. 27 § i rättegångsbalken föreskrivs att bestämmelserna om delgivning i rättegångsbalken är sekundära.

Det föreslås att det till 20 kap. 6 § i ärvdabalken fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket elektronisk försäkran och elektroniskt bevis för bouppteckningsinstrument som upprättas annanstans än på serviceplattformen för dödsbon kan tecknas med hjälp av sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG. Lagutskottet konstaterar att det på marknaden finns flera olika tjänster för elektroniska underskrifter. För närvarande finns det i Finland endast en tjänst för kvalificerade elektroniska underskrifter och den tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. De övriga tjänster för underskrift som finns tillgängliga är antingen avancerade eller andra elektroniska underskrifter.

Enligt uppgift är avsikten med den föreslagna regleringen inte att begränsa användningen av kvalificerade elektroniska underskrifter i elektroniska boupptеckningsinstrument. I propositionen bedöms att användningen av kvalificerade elektroniska underskrifter kan bli vanligare i framtiden och att de kan användas redan med stöd av det nuvarande förslaget till reglering, eftersom tillförlitlighetsnivån för en kvalificerad elektronisk underskrift är högre än för en avancerad elektronisk underskrift (se RP, s. 161). Enligt lagutskottet kan saken förtydligas genom att möjligheten att alternativt använda kvalificerad elektronisk underskrift uttryckligen nämns i bestämmelsen. Lagutskottet föreslår därför att den sista meningen i 20 kap. 6 § 4 mom. i lagförslag 7 kompletteras enligt följande:

> Elektronisk försäkran och elektroniskt bevis för boupptеckningsinstrument som upprättas annanstans än på serviceplattformen för dödsbon kan tecknas med hjälp av sådan avancerad *eller kvalificerad* elektronisk underskrift som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG.

Motsvarande kompletteringar är befogade också i 4 § 3 och 4 mom. i lagförslag 1 enligt följande:

> Försäkran och bevis kan tecknas med hjälp av sådan avancerad *eller kvalificerad* elektronisk underskrift som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, eller på något annat informationssäkert och bevisligt sätt som gör att försäkran och beviset fogas till boupptеckningsinstrumentet så att också integriteten hos innehållet i boupptеckningsinstrumentet tryggas.
>
> Skatteförvaltningen får utfärda närmare föreskrifter om på vilket sätt försäkran och bevis kan tecknas på något annat informationssäkert och bevisligt sätt än med hjälp av avancerad *eller kvalificerad* elektronisk underskrift.

Lagen om ändring av lagen om domstolars skyldighet att informera om vissa avgöranden (lagförslag 9)

Det föreslås att det till lagen fogas en ny 3 a § om domstolarnas skyldighet att lämna uppgifter för anteckning i delägarregistret för dödsbon. Enligt 1 mom. i paragrafen ska domstolen underrätta Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om sysslomän som de förordnat för dödsboet eller om boutredningsmän som de förordnat eller entledigat eller skiljt från uppdraget. Enligt lagutskottet är det motiverat att domstolens anmälningsskyldighet också omfattar situationer där domstolen befriar en testamentsexekutor från uppdraget. Därför föreslår lagutskottet för förvaltningsutskottet att 3 a § 1 mom. i lagförslag 9 preciseras enligt följande:

> Domstolarna ska för anteckning i delägarregistret för dödsbon underrätta Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om sysslomän som de förordnat med stöd av 18 kap. 4 § 2 mom. i ärvdabalken och om boutredningsmän *eller testamentsexekutorer* som de förordnat med stöd av 19 kap. 1 § i ärvdabalken eller entledigat eller skiljt från uppdraget

> med stöd av *6, 7 eller 21* § i det kapitlet, när beslutet är verkställbart. Utöver dödsboets identifieringsuppgifter och datumet för avgörandet ska *sysslomannens, boutredningsmannens eller testamentsexekutorns* namn och andra identifieringsuppgifter som behövs uppges.

Dessutom föreslår lagutskottet för förvaltningsutskottet som en teknisk ändring att tjänsteinnehavare i välfärdsområden läggs till bland de personer som omfattas av domstolarnas anmälningsskyldighet enligt 2 § 1 mom. i den gällande lagen. Lagutskottet föreslår att bestämmelsen får följande lydelse:

> En domstol som har dömt en statstjänsteman*, en tjänsteinnehavare i ett välfärdsområde*, en kommunal tjänsteinnehavare eller en tjänsteinnehavare i evangelisk-lutherska kyrkan för brott ska underrätta den myndighet som tjänstemannen eller tjänsteinnehavaren lyder under om sitt avgörande genom att sända en kopia av avgörandet till myndigheten. Domkapitlet ska dessutom underrättas om ett avgörande som gäller en präst i evangelisk-lutherska kyrkan. Domstolen ska också sända justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman kopior av avgöranden som avses ovan och likaså av avgöranden där åtal mot en tjänsteman eller tjänsteinnehavare har förkastats.

Eftersom lagutskottets förslag till ändring av 2 § 1 mom. inte ingår i den proposition som behandlas, behöver också *ingressen* till lagförslaget samtidigt justeras.

Konsekvenser och uppföljning

Av propositionen framgår det att avsikten är att som en del av uppföljningen av bestämmelsernas funktion följa hur regleringslösningarna fungerar i förhållande till de tjänster som produceras utifrån dem. Konsekvenserna för myndigheternas verksamhet följs framför allt med avseende på effektiviseringen av myndighetsverksamheten. Dessutom är avsikten att följa reformens konsekvenser för utvalda aktörers verksamhet (se RP, s. 167).

Lagutskottet anser det motiverat att konsekvenserna för domstolarnas verksamhet och resursbehov följs också framöver.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

> *att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan*.

Utlåtande LaUU 12/2026 rd

Helsingfors 1.10.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Elisa Gebhard sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Anette Karlsson sd
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.